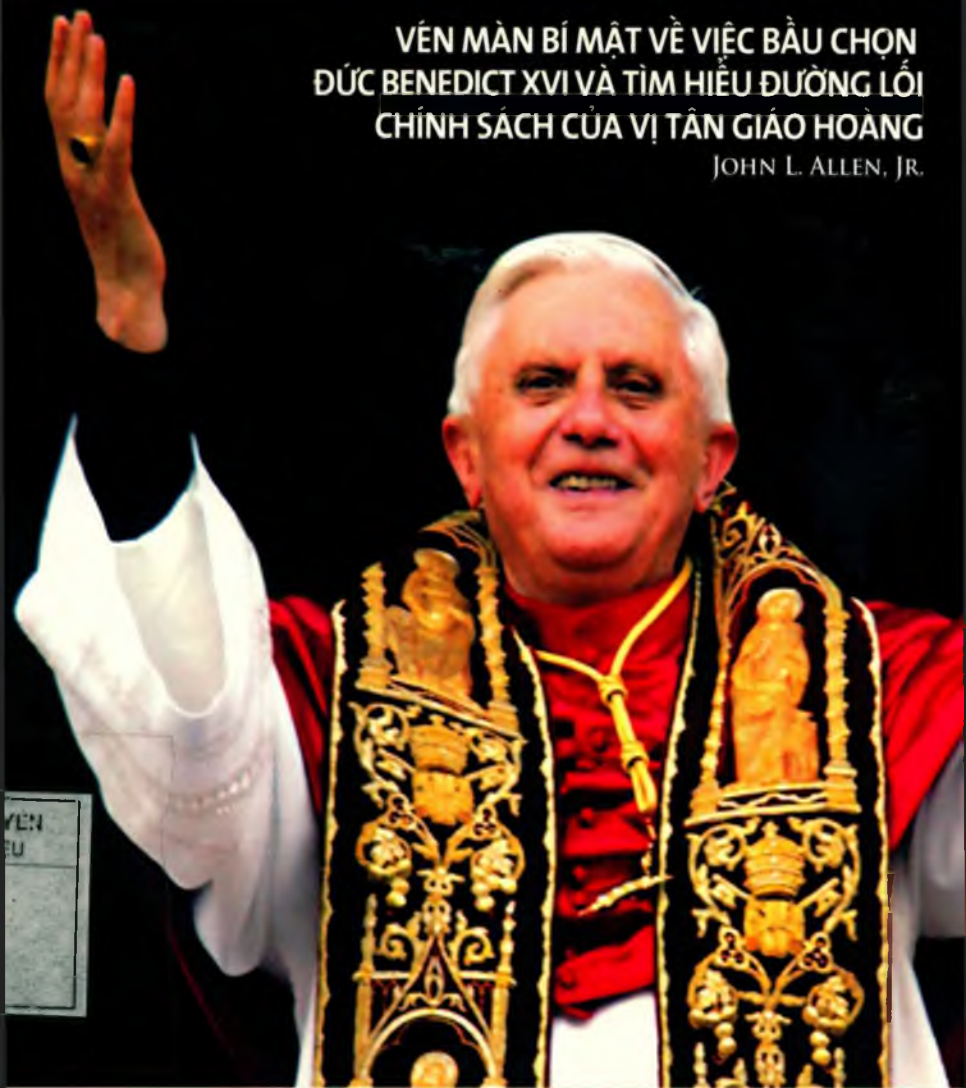

ĐỨC GIÁO HOÀNG

BENEDICT XVI

VÉN MÀN BÍ MẬT VỀ VIỆC BẦU CHỌN
ĐỨC BENEDICT XVI VÀ TÌM HIỂU ĐƯỜNG LỐI
CHÍNH SÁCH CỦA VỊ TÂN GIÁO HOÀNG

JOHN L. ALLEN, JR.

NHÀ XUẤT BẢN TÔN GIÁO

The Rise of Benedict XVI: The Inside Story of How the Pope was Elected and Where He will Take the Catholic Church

Copyright © 2005 by John L. Allen, Jr.. All rights reserved.

Published by the agreement with **The Doubleday Broadway Publishing Group a division of Random House, Inc. through Tuttle Mori Agency Co. Ltd.,**

Xuất bản theo hợp đồng chuyển nhượng bản quyền giữa **The Doubleday Broadway Publishing Group, a division of Random House, Inc. và Youbooks, Mekongcom Corp.** thông qua **Tuttle Mori Agency Co. Ltd.**, 2008.

Bản quyền tiếng Việt © Youbooks, Công ty Cổ phần Thương mại – Dịch vụ Mekongcom, 2008
Địa chỉ: 426 Cao Thắng (nối dài), Phường 12, Quận 10, TP.HCM
Tel: (84.8) 8624150 – Fax: (84.8) 8624065

Bản quyền tác phẩm tiếng Việt được bảo hộ trên phạm vi toàn cầu. Mọi hình thức xuất bản, sao chép, phân phối hay trích đoạn dưới bất cứ hình thức nào đều phải được sự chấp thuận bằng văn bản của **Youbooks, Mekongcom Corp.**

LỜI NÓI ĐẦU

Người ta thường nói chính trị là nghệ thuật thỏa hiệp. Các cuộc bầu cử luôn dẫn tới xung đột giữa các quyền lợi khác nhau, và vòng nguyệt quế chỉ thuộc về ứng cử viên nào hiểu rõ nghệ thuật dàn xếp những quan điểm và yêu cầu đang tranh chấp để có thể mang lại quyền lợi cho phần đông mọi người. Ứng cử viên thắng cuộc thường là người có sức lôi cuốn nhất đối với mọi thành phần cử tri, hay ít ra là người ít gây thất vọng nhất đối với đa số cử tri. Người ta đã soạn thảo các bài diễn thuyết chính trị theo tinh thần này, bằng cách đưa ra một mô hình những điều tâm phào, sáo rỗng với mục đích chính là gây bực mình cho càng ít người càng tốt.

Tuy nhiên, có những thời điểm mà những người cầm lá phiếu không ở trong tâm trạng muốn thỏa hiệp. Cũng có lúc, khi một khúc quanh lịch sử đã hiện lên trước mặt, cử tri sẽ đi đến quyết định chọn một giải pháp táo bạo hơn là “một mẫu số chung nhỏ nhất”.

Đó là tâm trạng của Hồng y đoàn của Giáo hội Công giáo Roma vào tháng Tư năm 2005, khi tất cả tập trung lại để lựa chọn người kế vị Đức Giáo hoàng John Paul II. Đối mặt với một số khá đông ứng viên tiềm năng thuộc khuynh hướng thỏa hiệp, các Hồng y đã có một chọn lựa dứt khoát, “táo bạo” khi trao Chìa khóa Nước Trời mà những người Công giáo tin rằng đã được Đức Kitô hứa trao cho Thánh Phêrô cho một vị Hồng y 78 tuổi. Đó là Hồng y Joseph Ratzinger, một người có quan điểm kiên quyết và rõ ràng về những thách thức đối với Giáo hội và đối với nền văn hóa rộng hơn, rõ tới mức không thể nào rõ hơn được nữa.

Giáo hoàng Benedict XVI là người mang một hoài bão lớn: ông không mong gì hơn là tuyên chiến với 400 năm văn hóa của phương Tây đang tiến dần về lối sống vị kỷ và chủ thuyết tương đối, đã tạo nên

cái mà các tri thức châu Âu cùng quan điểm với ông gọi là xu thế “tư duy yếu đuối”. Giống như Thánh Benedict mười lăm thế kỷ về trước, người mà ông mang tên hiệu, Giáo hoàng Benedict XVI muốn xây dựng lên những mô hình sống đạo Kitô trong một nền văn hóa mà ông xem là thường chối bỏ ý nghĩa và mục tiêu đích thực của cuộc sống con người. Ông có niềm tin xác tín rằng giữa việc Đế chế Roma sụp đổ đưa thế giới rơi vào đêm trường Trung cổ tăm tối và thời đại chúng ta đang sống hôm nay, có một sự tương đồng lịch sử, và phải nói giảm đi mới có thể hiểu được xác tín này. Benedict XVI là người quá tinh tế để hô hào thánh chiến chống chủ nghĩa thế tục, nhưng chắc chắn thời gian ông làm Giáo hoàng sẽ là một giai đoạn thách thức, đòi hỏi phải phấn đấu nhiều (mà những người bầu chọn ông chắc chắn biết rõ điều này).

Ông sẽ hô hào để thế giới tìm lại được niềm tin rằng trí tuệ của con người có khả năng tìm ra chân lý, rằng mọi người nam cũng như nữ có đủ sức mạnh luân lý và tinh thần để tổ chức cuộc đời họ theo ánh sáng của chân lý đó. Ông sẽ làm tất cả những việc đó một cách vui vẻ, với tinh thần phục sự hơn là dùng đến quyền lực. Và ông sẽ không bao giờ thỏa hiệp, nhưng sẽ rõ ràng, trong suốt như pha lê.

Trên đời này chẳng có việc gì phức tạp và mang nhiều hệ lụy hơn là làm Giáo hoàng để phục vụ một Giáo hội Công giáo với hơn 1,1 tỷ tín đồ. Việc bầu chọn Giáo hoàng không chỉ là một nghi thức màu mè, phủ thêm lớp áo cổ xưa lãng mạn và bí ẩn mà thực chất là tìm ra một vị lãnh đạo quan trọng, có tầm ảnh hưởng toàn cầu, với những đường lối chính trị không chỉ ảnh hưởng đến đời sống của các tín đồ Công giáo mà còn đến cả những người thuộc mọi tín ngưỡng và những người vô thần. Không ai có thể phớt lờ vai trò của Đức Giáo hoàng. Bởi vì tôn giáo lay động tới những cảm xúc mãnh liệt nằm sâu trong đáy lòng, cho nên một Giáo hoàng không những có thể tác động đến các mô hình bầu cử hay các chọn lựa ý thức hệ của con người mà còn có thể tạo nên khuôn mẫu cho những ước mơ và cải thiện ngã ở đời. Vì tất cả những lý do này, Giáo hoàng đương nhiên là một thế lực chính trị quan trọng. Một vài nhà lãnh đạo tôn giáo khác

cũng đóng vai trò tương tự nhưng không ai nổi bật và có tầm ảnh hưởng bằng người đứng đầu Giáo hội Công giáo Roma. Nói thẳng ra, vai trò của Đức Giáo hoàng là hết sức lớn lao.

Đối với người Công giáo, Đức Giáo hoàng được tin là đại diện cho Đấng cứu thế trên trái đất, là người nối nghiệp Thánh Phêrô trong vai trò vị mục tử đứng đầu cộng đồng Kitô giáo. Vì vậy, trước hết ông phải là một con người thánh thiện gương mẫu, một người có sức lan tỏa ra chung quanh tình yêu của Chúa và sức mạnh của ơn cứu rỗi, một người biết cách truyền cảm hứng, khích lệ và an ủi mọi người, một người có thể hoàn thành tất cả sứ mệnh đó trong khi vẫn cai quản và uốn nắn các con chiên khi họ lầm đường lạc lối. Dưới nhiều góc độ, đây là công việc "bạc thếp" và bất khả thi, phải thực hiện một núi các yêu cầu mà từng cái một cũng phải mất cả đời mới làm xong.

Tất cả những điều này đều nằm trong suy ngẫm thấu đáo của Hồng y đoàn với 115 thành viên, tuổi dưới 80 và có đủ sức khỏe, đã đến Rome vào tháng Tư năm 2005 để thực hiện sứ mệnh khó khăn là lựa chọn Đức Giáo hoàng mới. Đầu chỉ có thế, họ không chỉ phải chọn một Giáo hoàng mới mà còn phải chọn người kế vị cho Đức John Paul II, một con người vĩ đại đã lưu lại dấu ấn trên thời đại của mình với những thành tựu mà ít Giáo hoàng nào trước đây có thể làm được. Có một câu nói sáo quên thuộc rằng, Giáo hoàng John Paul II sẽ là một tấm gương khó ai theo kịp, vì thế các Hồng y hiểu rằng họ phải lựa chọn rất cẩn thận. Phần lớn các Hồng y ở tuổi trên dưới thất thập cổ lai hy đều ý thức được rằng họ chỉ có được một cơ hội duy nhất trong đời để bỏ phiếu tin nhiệm bầu chọn Đức Giáo hoàng. Bởi vậy, trách nhiệm của họ càng trở nên nặng nề hơn.

Người Công giáo tin rằng việc bầu Đức Giáo hoàng được diễn ra dưới sự hướng dẫn của Chúa Thánh thần. Cho nên, trước hết đây không phải là một động thái chính trị mà là một tiến trình nhận thức thiêng liêng khởi nguồn từ việc cầu nguyện. Khái niệm này đã được Đức Hồng y Ennio Antonelli đúc kết hôm trước ngày họp Cơ Mật Hội.

Ông là một vị Hồng y đến từ Florence tinh tình vui vẻ, luôn tươi cười và được một số người xem là ứng viên cho chức Giáo hoàng. Ông cho rằng, Chúa đã biết rõ ai là vị Giáo hoàng mới, cho nên công việc của các Hồng y đơn thuần chỉ là tìm ra người mà Chúa đã chọn. Nhiều quan sát viên có thâm niên ở Vatican coi nhận xét trên như là một câu giảng đạo; nhưng khi nghe các Hồng y kể lại sau đó, có lẽ nhiều người trong số họ đã cảm nhận tiến trình sự việc y như vậy. Ít nhất thì một số Hồng y cũng nhận ra sự xung khắc giữa lời cầu nguyện và chính kiến của họ. Tận trong đáy lòng, họ xem Joseph Ratzinger là người phải chọn, nhưng lại lo ngại, nhất là ở một vài khu vực như Tây Âu và Hoa Kỳ, rằng vị Hồng y này sẽ mang theo quá nhiều "hành trang" từ 24 năm nắm giữ vai trò làm Hộ pháp cho Học thuyết Giáo hội¹ đầy khó khăn và lắm nhiều khê. Cuối cùng, hầu hết đã bầu chọn theo lương tâm hơn là nghe theo tiếng nói quan ngại. Họ đã cố làm theo lời tuyên thệ mà trước mỗi vòng phiếu, mỗi người phải đọc lớn tiếng dưới bức họa uy nghi Ngày phán xét do Michelangelo vẽ: "Xin Chúa Kitô hãy phán xét con, chúng giám là con đã bầu cho người mà trước mặt Chúa, con tin là đáng được chọn".²

Chắc chắn là khi bỏ phiếu bầu Giáo hoàng, nhiều Hồng y đã nghe vang trong ký ức họ những câu thơ từ bài Roman Tryptych của John Paul. Khi suy ngẫm về Cơ Mật Hội sẽ bầu người kế vị cho mình, cố Giáo hoàng đã viết: "Điều cần thiết là Michelangelo sẽ dạy họ khi họ họp lại... Cảnh tượng Michelangelo đã thấy phải dạy họ". Ông muốn nhắc nhở các Hồng y không được nghĩ đến các hậu quả về chính trị hay sự nghiệp khi bầu chọn, mà chỉ nên nghĩ đến lúc bị phán xét ở đời sau, khi đó họ sẽ phải trả lời với Đấng Tối cao về chọn lựa của mình.

1) Ratzinger đứng đầu Thánh bộ Giáo lý Đức tin trong 24 năm, có bốn phần bảo vệ học thuyết chính thống của Giáo hội. Trong công việc của mình, ông phải hướng dẫn, cảnh cáo, có khi ra hình phạt. Ví thế, ông được gọi là Hộ pháp Học thuyết Giáo hội.

2) Trên vòm Nguyễn đường Sistine, nơi họp Cơ Mật Hội để bầu Giáo hoàng là bức họa nổi tiếng của Michelangelo vẽ có tên là "Ngày phán xét".

Chúa – hay lịch sử – sau này sẽ phán xét xem họ đã chọn đúng hay sai là điều chưa ai biết. Nhưng vào thời điểm này, nhiệm kỳ Giáo hoàng của Benedict XVI thì mọi việc rõ ràng như một quyển sách đã mở, chỉ còn chờ đặt bút viết các chương vào. Với tính cách của con người này, chúng ta có thể nói chắc một điều là nhiệm kỳ của vị Giáo hoàng thứ 265 của Giáo hội Công giáo sẽ không nhàm chán, đơn điệu. Những chuỗi ngày hấp dẫn và đầy kịch tính đang nằm ở phía trước.

Khi chọn Joseph Ratzinger làm Giáo hoàng, các Hồng y đã phá vỡ nhiều kinh nghiệm truyền thống liên hệ tới việc bầu Giáo hoàng: đầu tiên là câu nói “Ai bước vô là Giáo hoàng, ai bước ra là Hồng y” – (ý nói những ứng cử viên có triển vọng nhất sẽ không được chọn, câu này sai đối với ba trong sáu lần bầu Giáo hoàng gần đây); hai là ai có liên quan mật thiết với chính sách của vị Giáo hoàng trước sẽ không được chọn; ba là 76% các Hồng y đến từ các giáo phận trên khắp thế giới sẽ không bầu cho thành viên của Giáo triều Roma (tức Nội các của cố Giáo hoàng); bốn là các Hồng y không muốn bầu cho người châu Âu, nơi đức tin càng ngày càng giảm sút; năm là ở cái tuổi 78 là quá già để đảm nhận chức vụ to lớn, nặng nề này; sáu là Ratzinger đã nắm giữ quyền hành quá lâu và có quá nhiều thù cũng như bạn để có thể thu được hơn hai phần ba phiếu bầu. Tất cả những dự luận gây trở ngại đó, ít nhất là trong lần này, đều được coi là chuyện nhảm nhí. Thêm vào đó, ý kiến phổ biến ở nhiều nơi rằng người Italia sẽ làm tất cả để Giáo hoàng phải là người bản xứ đã được chứng minh là vô căn cứ. Trên thực tế, nhiều Hồng y không phải là người Italia nói rằng đồng sự người Italia của họ hầu hết đã bầu một cách “khách quan”, chú trọng con người chứ không phải hộ chiếu của người đó. Nhìn chung, logic chính trị đã nhường bước để lý trí đơn thuần chỉ ra người xứng đáng, bất chấp tuổi tác, quốc tịch hay sự nghiệp quá khứ. Ratzinger là ứng cử viên có đủ điều kiện và được chuẩn bị tốt nhất.

Mặt khác, thần học chính thống của Công giáo cũng dạy rằng ân sủng được xây dựng trên nền tảng của tự nhiên chứ không loại bỏ tự nhiên. Vì thế, niềm tin rằng Chúa can thiệp vào việc tuyển chọn

Giáo hoàng cũng không làm giảm đi bản chất của một tiến trình mang tính chính trị. Như một Hồng y sau đó đã nói với tôi, “Tôi chưa khi nào được Chúa Thánh thần gõ vào đầu. Tôi đã phải dựa vào những thông tin mình có để đưa ra chọn lựa tốt nhất”. Bởi thế, việc bầu cử Joseph Ratzinger cũng là một vở kịch nhuộm màu chính trị mà kết thúc vẫn còn mù mờ khi đã hạ màn xuống, và kết thúc đó có thể sẽ khác hẳn nếu xuất hiện một vài biến cố. Dẫu kết quả của việc bầu cử có thể nào đi chững nữa thì sau khi sự việc xảy ra, cảm giác về nó không bao giờ nguyên vẹn như trước. Như người ta thường nói, lịch sử chỉ có thể hiểu sau, nhưng lại phải diễn tiến trước.

Ở một góc độ nào đó, có thể nói Đức Giáo hoàng John Paul đã hấp hối nhiều năm trước khi thực sự qua đời; và vì thế cuộc họp Cơ Mật Hội năm 2005 phải là một sự kiện đã được chuẩn bị và tập dượt rất chu đáo. Nhưng theo hầu hết các Hồng y thì thực tế đã xảy ra ngược lại. Vì John Paul đã vượt qua biết bao cuộc khủng hoảng trong suốt 27 năm tại vị nên nhiều người đã thôi không nghĩ đến sự kế vị, bởi vì đường lối chính trị còn nhiều chuyển biến trước khi biến cố thực sự xảy ra. (Thực vậy, nếu John Paul sống thêm ba tháng nữa, rất có thể ông sẽ dựng nên một đội ngũ Hồng y mới và như thế sẽ phân lại các vai cho tấn tởng một lần nữa).

Thậm chí vào những tuần cuối đời của Giáo hoàng, khi cái chết đã gần như cận kề, hầu hết các Hồng y chỉ nghĩ đến các vấn đề và tính cách người lãnh đạo mới chứ cũng không xác định ai sẽ là ứng cử viên thực thụ. Vì thế, khi họ tề tựu ở Rome vào đầu tháng Tư, việc bầu cử vẫn còn bỏ ngõ.

Có lẽ người diễn đạt ý tưởng trên hay nhất không ai khác ngoài chính Tân Giáo hoàng Benedict XVI. Lúc còn là Hồng y, Joseph Ratzinger trong một cuộc phỏng vấn trên truyền hình Bavaria²¹ năm 1997 khi được hỏi rằng, liệu có phải Đức Chúa Thánh thần chịu trách nhiệm về người được chọn làm Giáo hoàng hay không, đã trả lời như sau:

²¹ Bavaria, một bang miền Nam nước Đức, quê hương của Giáo hoàng Benedict XVI

“Tôi sẽ không nói thế, theo nghĩa là Chúa Thánh thần lựa ra ai là Giáo hoàng... Tôi sẽ nói là Chúa Thánh thần không thực sự nắm hết mọi thứ, nhưng như một nhà sư phạm giỏi, nếu có thể nói như vậy, Người sẽ để chúng ta được nhiều không gian hơn, nhiều tự do hơn, tuy vậy vẫn không hoàn toàn bỏ mặc chúng ta. Bởi vậy, vai trò của Chúa Thánh thần cần phải được hiểu một cách linh hoạt hơn, không phải là Người chỉ định ứng cử viên mà ta phải bỏ phiếu. Có lẽ Người chỉ đảm bảo một việc, đó là không để cho mọi việc đổ vỡ hoàn toàn.”

Rồi ông đưa ra luận cứ then chốt:

“Có quá nhiều ví dụ ngược lại về những Giáo hoàng mà rõ ràng là Chúa Thánh thần đã không chọn lựa.”

Trước khi cố gắng ghép lại các lát cắt về cuộc bầu cử Giáo hoàng, tôi đã theo dõi những buổi mạn đàm ngay sau cuộc bầu cử của tám vị Hồng y, đại diện cho năm quốc gia khác nhau (đến từ ba châu lục). Bởi các Hồng y đã tuyên thệ giữ bí mật nên những cuộc trao đổi này chỉ mang tính “sau hậu trường”, có nghĩa là không được nêu tên của họ ở đây. Không một Hồng y nào, theo tôi, đã vi phạm lời tuyên thệ giữ bí mật trong những cuộc đối thoại của chúng tôi, dù chỉ là gián tiếp. Ví dụ, không ai tiết lộ cụ thể quá trình bỏ phiếu. Tuy nhiên, họ sẵn sàng giúp tôi có một cái nhìn bao quát về các hoạt động diễn ra trước Cơ Mật Hội – những cuộc gặp gỡ vào lúc ăn tối của Hồng y đoàn, những cuộc trao đổi đêm khuya, những buổi đàm luận tự do trong cơ ngơi của bằng hữu của các thành viên trong Hồng y đoàn. Họ còn sẵn lòng cho biết một cách chung chung về những gì diễn ra trong cuộc họp Cơ Mật Hội và làm thế nào mà trong một thời gian khá ngắn ngủi, một nhóm 115 vị Hồng y khác nhau, mỗi người với quan điểm riêng của mình về tương lai của Giáo hội đã tìm được sự nhất trí trong việc lựa chọn một ứng cử viên duy nhất để lãnh đạo họ. Tôi xin gửi lời cảm ơn vô hạn tới các vị Hồng y này, những người hiểu rằng sự quan tâm chính đáng của công chúng cần được đáp ứng với những thông tin chính xác nếu muốn tránh những lời bàn tán vô căn cứ.